

Posamezne številke se dobivajo po 10 soldov v Gorici pri Paternoliju; v Trstu v tobakarnicah „Via del Belvedere 175“ in „Via della caserma 60“

Naročnina in dopisi naj se blagovoljno pošiljajo pod naslovom: Uredništvo oziroma upravnijstvo v Paternolijevi tiskarni v Gorici. — Rokopisi se ne vračajo, dopisi naj se blagovoljno frankujejo. — Delalcem in drugim nepremožnim se naročnina zniža, ako se oglase pri uredništvu.

SOČA

Glasiló slovenskega političnega društva goriškega za brambo narodnih pravic.

„Soča“ izhaja vsak četrtek in velja pošto prejemana ali v Gorici na dom pošiljana:

Vse leto f. 4.50
Pol leta „ 2.30
Četrt leta „ 1.20

Pri oznanilih in ravno takopri „polanica“ se plačuje za navadno trisopno vrsto:

8 kr., če se tiska 1 krat
7 „ „ „ 2 krat
6 „ „ „ 3 krat
Za večje črke po prostoru.

Avstrija v nevarnosti.

Notranja vojna je najhujši bič božji, gotovo je nevarnejša in grozovitejša, kakor skoro vsako vojna z unajnimi sovražniki. Ker je ona posledek poprejšnih in strastnih političnih, cerkvenih ali ekonomičnih prepričanj, sledi samo po sebi, da so strašno krvavi in ljuti ti boji, če se razkačeni stranki poprimeti orožja. Katerakoli stranka zmaga, država je vendar le zgubila mnogo hrabrih državljanih, premoženja in plosno veljavo, in če ne propade, gotovo je tako oslabele, da se komaj in le počasi popravi. Le malokrat je notranji boj, kakor v posumnem bolehnem telesu, kriza, po kateri se, če jo prestane, država ozdravi in okrepi.

Vsaka evropska država, je to v preteklih stoletjih poskusila, Španjska je zaradi svojih notranjih bojov propala in v Avstriji še čutimo posledice leta 1848 in 1849.

Pri nas sicer nij več krvavih bojov med narodi; miru pa vendar le nij v nobeni kronovini, ker se nektravi boji ostro bojijo zaradi narodnosti, cerkvenih vprašanj in državnopravnih načel, preteklost in bodočnost se se hudo sprli. Ker so pa te borbe preostre, preosebne in predolgo trajajo, ne jačijo nas, kakor bolj zmerno pretresovanje in strankarstvo, temveč upeljujejo, kvarijo in demoralizujejo. Na mesto, da bi avstrijski narodi v lepem miru vse svoje moči posvetili svojemu razvoju in sploh napredku, morajo Slovani in Romani vse svoje duševne in materialne moči na vse kriplje napenjati za svoj narodni obstanek. Nemški in Madžarski centralisti ne morejo zmagati, ali gotovo je, da ti prepripi vsakemu in vsem škodujejo, in bati se je, da se ne pokažejo nasledki, kakoršne imajo akuti krvavi boji.

In zares uže propadamo na materialnem polji takraj Litave, borznega poloma nijmo še prebavili, davki presegajo uže od narodnega gospodarstva pripušene meje in varčnosti nij. Še slabše je finančni stanj takraj Litave na Ogrskem. Madžari hočejo vsakako pravkovati in druge zatirati, bahajo in napihujejo se več, ko jim lastne moči pripušajo; zraven so nekateri voditelji skušali hitro obogateti, svoji zlahti mastne službe pridobiti i. t. d., a zdaj so tako propali, da ne dobi njih pošteni finančni minister Ghizy denarja v zajem, če ne dovoli jako trdih pogojev, nar manj denarja pa dobi doma od domačih bogatačev!

LISTEK.

Zvesto žensko srce.

Z milo-prosečim pogledom, solznih modrih očij, malo hčerko v naročju, ki je zaspano slonila radeže lice na materinih prsih, gledala je Emilija svojega soproga. Vse zamišljen, stal je Miroslav pred ljubečo devojico, r-sen, visok, bled mož, črnih vdrlih očij v elegantni obleki, izpregovoril je neljubezljivo i mrzlo: „Jaz ne morem doma ostati Emilija, i povedati ti ne morem, kam grem!“

„Dan za dnem hodevaš ob mraku od naju i pri-bajaš jedva proti zori nazaj; odklajen je senj od mojih trudnih očij i tvoja hčerka vedno kliče v sanjah tebe i ti si proč. O, Miroslav ostani, ostani, pri-naju!“

Š. l. je parkrat gori i doli po sobi i čez malo časa izpregovoril mrzlo-skoraj surovo: „srčno! ne krati si spanja zaradi mene!“ Duri so za njim zalopnile, še so se čuli hiri koraki po kamenit m hodiščih.

Vse tiho i mirno nastane, le tihi, globoci zdihi čuli so se iz kota, v sobi, kder je sedela mlada gospa sključena z malo hčerko v naročju. Milo je gledala ti-ja doli po ce-ti, po katerej gre on, ki ji je bil nekda-j goreče obljubil, da jo bo de na rokah nosil, a sedaj se niti ne obrne ne, ne pogleda v okno, za katerem je slonela ona, ki je večno ljubezen i zvestobo priseg-al; od tuge premagana pala je reva v mehko naslon-jačo. Uboga žena!

Zvezdi enaka bila je Emilija, kraljica mej dama-mi glavnega mesta N.

Propadamo tudi na duševnem polji. Vsi talenti so se podali v politične borbe, če so za to težavno delo po-klicani ali ne, slovstvo pa peša, kar škoduje zlasti nam Slovence. Celò na vsenčeliščih nij več navdušenosti za znanstva. Dokaz je razglas ministra za poduk in bogo-častja dne 28. Septembra 1874, v katerem graja juridično fakulteto Dunajska univerze, češ, da se premalo nečijo dijaci in da so profesorji premeliki pri preskušnjah. Odkar so 4 imenitni profesorji dunajske medicinske fakultete pomrli ali se podali v pokoj, ne sluje več tudi ta fakulteta ne, in sploh se premalo stu-dira na avstrijskih šolah; tudi na teh mestih torej nij popačena svoboda rodila dobrega salu, ker navdušenost zgine, če človek vidi, da so ga prekanili.

Propadamo dalje na državnem polji. Avstrija nij davno več na tistem stališču, na katerem je bila, to je vsakemu zadosti znano. Pa kako bi moglo drugače biti? Na krnilu je vedno imela ministre, ki nijso nikdar prav zadeli ne v zunanjih zadevah, še manj pa v no-tranjih. In če se je katerikrat zdelo, da se stvar na bo-lje zasluke, odstopiti so morali dotični možje. Pač ne-srečna je naša država! Strankarstvo je stopilo na mesto, na katerem bi morala vladati le državna modrost. Nij Avstrije kakor kake države poklic, da zadosti naj več-i stranki, ampak da osreči vse svoje narode. Krasna ta naloga se pa prezira, in vsi narodi so razdraženi. Tu mora večina vse moči porabiti da odide pomem-čevanji, na Ogrskem, da se reši madžarstva zato so nastali gori omenjeni nasledki. Hudo se pa od dne do dne veča, ker se posamni narodi še med seboj strastno prepirajo.

Zadosti je razvidno, da tako državo ne ozdravi in ne okrepi nobena stranka, ampak to semore posrečiti le pravičnim možem, kateri bi izvrševali-na logo, ki jo je dal naš vladar leta 1870 tačasnim mini-trom rekoč:

„Naredite mir med mojimi narodi.“

Interpelacija dr. Zarnika

in tovarišev na slavno e. k. vladu zaradi germanizacije slovenskih šol in uradov, stavljena v seji Kranjskega deželnega zbora 8. okt. 1874.

Najvažnejši čin slovenskih poslancev v letošnji deželno zborni seji bila je na vsak način ta interpelacija in ker

Grof Miroslav B. dobil je njeno roko, i peljal jo je slovesno v svoj grad—oh kako srečna je bila tedaj, brez primere srečna! Leto dnij trajal je nebeški blagor mej poročencema, grof jo je imenoval angelja— a čez leto dnij postal je ves drugačen: mrzel, samosvoj i re-sen—nij je več ljubil—i ubogo, zapuščeno srce krasne žene nij vedelo zakaj, nego je tiho i tužno počasi kr-vavelo, bridke solze jokalo.

Nehote je morala nanj misliti, na nežnoljudnega, dobrega Boguslava plemenitaja Z. kateri se ji je vselej uljudno i dostojno bližal, nikedar si nij dovolil ž njo drugače spregovoriti, nego prijazno i galantno; igrala mu je le notranja, čista ljubezen v očih. To je bil mož, kakoršnega si je ona velno želela, — a cvetoči grof, se svojim bliščecim, duhovitim ponosom, spodri-nol ga je—i sedaj?—

Zakaj pa je morala baš danes vedno na Boguslava misliti?—

Odleživši malo, zaspano hčerko v posteljico, sede sopet v oni kot. Vse je bilo mirno, le vizeča svetilni-ca najala je sredi sobe sem ter tija i stara velika ura je v enomer bila svoj navadni: tik, tak!

Obišle so jo sanje iz minolih dnij. V tem trenot-ku vstopi pred njo on, ki je baš o njem sanjarila. Bo-guslav zvesto, modre oči vanjo vprši, pomoli jej ulju-dno roko i milo—donečim glasom izpregovoril: „Emil-ija, Vi jočete?“ Emilija v zadregi, obrise si brzo solzne oči, i priza-levaje si pokazati se veselo, prisiljenim sme-hom, polti mu svojo lično, belo roko: „Gospod Bogu-slav, vi tukaj? kak redek gost?“

„I zraven, pa še ob tej nenavadni uri za gosto, kaj ne, gospa, grofinja? Dobro mi je znano, da to nij

je ona odmev vsih Slovencev, se nam zdi po-trebno, da g. Zarniku čestitamo in gotovo tudi goriš-kiem Slovencev vstrežem, da jo prinesemo v našem listu Evojjo.

Prva žalostna posledica francosko-nemške vojske, se je pokazala za nas avstrijske Slovence v padu Hohen-warthovega ministerstva v toliko, kolikor je na-morjalo taisto nam Slovanom pravično biti, in v nastavi germanizatornega ministerstva Las-serjevega, imenovanega „Auersperg“, čegar pojedini čla-ni so se uže poprej v javnem delovanju po svoj m so v-raštvu do Slovanstva odklovali. Pri nastopu tega ministerstva smo bili mi Slovani, kar se naše na-rodnosti tiče, na najhujše pripravljeni, in nijmo se mo-tili.

Prvi korak zoper nas Slovence je to ministerstvo s tem storilo, da nam je prvosednika na čelo dežele postavilo, o katerem so vsi vladni privrženci in prin-cipijalni sovražniki Slovanov pisмено in ustno pripove-dovali, da ima vse zmožnosti in tudi vso potrebno vo-ljo, Slovenstvo izkoriniti. V to svrhu: to je našo slovensko narodnost potepati, je naci-pila seda-nja vlada dva pota. Prvi je bil najsigurnejši, ki pelje k iztrebljenju vsake narodnosti, namreč: potu-je-e-vanje šole. Za to je vlada precej poprejšnega, zmernega sicer vladi jako udanega, Slovencev pa ven-dar kolikor toliko pravičnega nazornika ljudskih šol odstranila, in je na njegovo mesto posadila moža brez vseh zalostnih in znanstvenih izpitov in brez vsaga ve-dnostnega izobraženja, ki je njega dni (1830, 1861, 1862 in 1863. leta) spalal v Ljubljani mej najbolj ognje-ne narodno-slovenske pristaše; in se je potem, zapustiv-ši nekoristno sloven-ko zastavo, odkloval v nam sovra-žnem taboru po vseh društvi ravno z enakim posto-panjem zoper našo narodnost. To njegovo delovanje zoper naše zahteve nij pri tej vladi na kama-nita tla palo. Kakor smo omenili, postal je nadzornik ali bolje rekoč, germanizatorni „strah“ ljudskih učiteljev na Kranjskem.

Ustanovila se je potem pod zaštitom vlade zeloglasna „Laibacher-Schulzeitung“ v ta namen, da v tem listu nekda posteni slovenski narodni učitelji, ali zdaj po vladnem pritisku moral-nopokvarjeni prisiljeno zoper slovensko maj-ko zabavljajo in se na ta način vladi prilizujejo Tai-

prilichen čas za obiskovanje. Hotel sem z grofom ne-kaj prav važnega govoriti, pa vidim, da njega nij i Vas, gospa, najdem plakajočo. Smem-li vprašati po uzroku vaše tuge?“

Govoril je baš tako ljubeznjivo, kakor nekeda-j i grofinim dovolj-njem vsel se je zraven nje.— „Kaj naj bi mu rekla? Mari hoče svojega soproga ob-dolžiti, njega, ki ga ljubi čez vse i ki je oče njenega otroka?“

Molči! Še z bolj prosečimi besedami sili jo Bogu-slav, naj mu pove; „Muri nijsem vaš Vaš zvesti prija-telj? ne zaslužim več Vašega zaupanja, gospa?—Smem-li sumiti, da Vas je Miroslav razžalil, da je pozabil zakonske dolžnosti?“

„O, ne, ne, Miroslav je dober, on me ljubi!“ od-govorila mu je brzo, ginjeno.

Ali sem za to pokopal svoje srčne želje, etisnol siloma ustneci i utolažil Vas goreče ljubeč srce, da sedaj vidim Vas nesrečno i izlano Emilijo?—Vi nijste srečni, božite mi odkritosrčni!“

Gledal jo je milo—prebodljivim očesom, v kate-reu je bila izražena neizrekljiva srčna bolečina, zaka-pane neke lanje goreče nade. Grofinja, duševno prena-gana, spominjaje se onega trenutka, ko je Boguslava ljubezen odrekla i ulala se sedaj popolnoma otrpnelemu soprogu, pada ihtela, kakor v omedlevici, na prsi bla-zega Boguslava. Kakor v starih sanjah objel jo je okolo belga vratu i z roko pobožal solzno goreče lice.

V tem osodopolnem trenutku stopi neopazovana ponosna osoba kakor mrmar bledega obraza, iz kate-roga je dvoje črnih plamtečih očes plaho gledalo v so-bo. Črna prikazen stopi par korakov nazrej i se stra-

sti cilj in konec ima ob enem ustanovljeni „kranjscher Lehrverein“. Prekim očesom gleda „učiteljski strah“ tiste značajne ljudske učitelje, ki imajo še toliko poguma, se temu društvu odtežati in se samo s pedagoško pečati. Vse nadzorovanje tega nadzornika meri na to, v koliko naši ljudski učitelji slovenski deči ne msično v glavo ubijajo, ne pa koliko se otroci v obče na podlagi materinščine za življenje koristnega nauče.

Učiteljska pripravnica bi imela, ker slovenske učitelje za slovenske ljudske šole odgaja, slovenska biti; in bila je res spočetka uže več, kot na pol slovenska. Ali pod tem nadzornikom se je z vladno pomočjo spet vsa pripravnica germanizirala.

Da bi vlada v omenjene svrhe šolstvo popolno v svoje roke dobila, nij se sramovala kar meni nič tebi nič „sans gené“ ustavo prelo miti in si s tem večino v deželnem šolskem svetu pridobiti. Vse naše pritožbe zoper ta nečuvni vladni vstavolom so bile žalibog brez vspeha! Ravno tako je vlada z goriškim deželnim šolskim svetom ravnala, ker tudi tam Slovenci prebivajo. Ker ima zdaj vlada po nepostavnem potu pridobljeno večino v deželnem šolskem svetu, ravna z našimi šolami, kakor se jej zdi, da bi se pomemčevanje najbolj pospeševalo.

Akoravno je še naredba bivšega ministra Jirečka od 8. oktobra 1871. leta št. 10456 v polni veljavi, je kljub temu vlada slovensko realno gimnazijo v Kranji v nemško spremenila, je na ljubljanski realki slovenske paralele odpravila in še nij dozdej na realni gimnaziji v Norcem mestu niti v enem predmetu razen veronauka slovenskega jezika, kakor učenega jezika vpeljala. Na ljubljanski realki v sredini Slovenije je italijanski jezik za vsakega učenca obligaten, mej tem, ko je učenje slovenščine vsakemu učenecu na prosto voljo dano! Da se pa zasmehovanju in teptanju slovenščine na ljubljanski realki krona na glavo postavi, učijo se slovenščine v vseh razredih nižje realke slovenski učenci, z nemškimi učenim jezikom!

Slovenski sposobni prosilci večidel ne dobijo mesta na naših srednjih šolah, mej tem, ko se nam Nemci in drugi inostranci dan za dnevom s krajinih mej Cis-in Translajtunije vrivajo za profesorje in ravnatelje.

Tako je vlada zavrgla prošnjo profesorja Franca Erjavca, ki slovi pri strokovnjakih in meji celim slovenskim narodom, kakor izvrsten naravoslovec in pedagog, ki je uže pre mnogo l-peg v svoji stroki v slovenskem in hrvatskem jeziku napisal, akoravno je bil od kranjskega deželnega šolskega sveta „primo loco“ predložen. Imenovala je mesto njega za profesorja na ljubljanski realki mladega, slovenščine neznožnega, čisto neskušnega Nemca, nekega Voss-a, mej tem, ko uže g. F. Erjavec 15. leto v svoji stroki polučuje.

To so v kratkem navede i koraki, po katerih je vedela vlada vse srednje in ljudske šole v svojo pest dobiti z edini namenom vse pomemčiti. Drugi pot, kateri je ta vlada nastopila v pospeševanje svojega cilja, t. j. za pomemčevanje našega naroda je: odstranjenje vseh domačih, še slovensko čutečih uradnikov iz administracije. Naši uradniki v upravi so po ustavnih čri zadnjih 13 let uže tako zbežani, da se skoro nobeden nij upal v javnem življenju za svoj narod potezati se. Ali mnogo mej njimi je bilo vsaj še toliko poštenih, da niso svoje narodnosti zatajevali in v javnosti zasmehovali. Ali uže tako neutralno držanje naših domačih uradnikov je bilo sedanji vladi trn v peti.

Naenkrat je bilo brati po različnih ustavovernih listih, da ne more vlada na Kranjskem s sedanjim „narodnim“ uradniškim aparatom naprej, da so v tem obziru temeljite spremembe neobhodno potrebne itd. v tem smislu. Kmalu se je govorilo v Ljubljani, da je pri vladni veliko število, govorilo se je celo da okolo 200 domačih uradnikov, proskribiranih, ki se imajo iz domačije izgnati in v skranja mesta Cislajtunije prestaviti, samo zaradi tega, ker imajo to nesrečo, da jih je slovenska majka rodila. Akoravno so se ti glasi večkrat ponavljali, vendar nij nihče verjel, da bi kdaj katera vlada pri obstoječem §. 19. osnovnih postav utegnila tako predrzna biti se poskusiti s tako novošegno „siciljansko vespero“ mej našimi slovenskimi administrativnimi uradniki.

Ali prevarili smo se v svojem dobrem mnenju o sedanji vladi, — kajti žalibog ti čudni glasovi so se obistinili. Kakor strela iz jasnega je pala vlada to spomlad mej pohlevne in v političnem obziru popolno nedolžne pošne in telegrafске uradnike. Samo in izključljivo zaradi tega brez vsakega drugega uzroka je nekoliko teh revežev v avstrijsko Sibirijo (v Bukovin o) premestila, ker so imeli edino to napake, da so roje ni Slovenci in toliko pošni, da se nijše hoteli z narodnim ranegatstvom vladi prilizovati. Da je to res, očitno je dokaz, da je eden teh premeščenih uradnikov smel doma ostati, ker se je dal kakor ud iz vseh narodnih društev izbrisati in v kazino in v konstitucionalno društvo vpisati. Drugi oklatantni dokaz, da se je bila res taka lista proskribiranih slovenskih uradnikov napravila, je ta, da je bil tudi pošni uradnik g. Avgust Moos premeščen, akoravno je bil uže štiri meseca poprej — umrl.

Dopisi.

V Gorici 14. oktobra (Izv. dop.) V današnjem listu smo prinesli interpelacijo dr. Zarnika in drugov v kranjskem deželnem zboru. — Ta interpelacija je gotovo naša odmev v vseh slovenskih sreih; po njej toži slovenski narod ministerstvo pred sodnijo evropske civilizacije zaradi vnebovpijočih krivic, ki se nam godé po strogi, brezobzirni germanizaciji. — Res je, da to ministerstvo se zaradi tega ne bo vznemirilo; zatožba slovenskega naroda mu ne pride do živega; ono bo interpellantom k večem kak lakoničen odgovor dalo, ali pa bo celo molčalo, kakor molči uže par let na razne interpelacije goriškega dež. zbora; a na neovrgljivih faktih sloneča zatožba je postala historičen dokument in kot tak ima tudi v sedajnosti kot protest enega celega naroda največjo važnost, ker dokazuje, da Slovenci se še niso v lali germanizaciji in da hočejo ponavljati trjate postavnosti pravicih toliko časa, doklerjenja zatranje v Avstriji in pride v veljavo na mesto sedajne državne volje; „Macht vor Recht“ drugi eslino mogó državni cilj: „Pravica je državni prva pollaga.“

Danes uže niso Slovenci sami v Avstriji, ki protestujejo proti sedanji sistemi; vsi drugi Slovani takraj Litave in tudi mnogi Nemci so se jim pridružili z nič manj ostrimi izjavami. — Čez kratko ali dolgo se mora tudi vsa opozicija združiti in skleniti skupno postopanje proti sedanjemu ministerstvu in sedanja sistema, ker nema pravne podlage, mora pasti in doživeti bomo

Mali potoček šumljal je v enomer naprej, ne brigaje se, kaj se je na njegovem-obrežji godilo.

Doma je pa še vedno sanjala mlada gospa naslonjena na mrzlo duri. Na mah se probuli, brzo vstane, obriše zaspane, objokane oči, plaho gleda okoli, po stopnjicah nekeditrihaja. Dva moža, neseta tretjega, blelega propadnega obličja — kri, rdeča kri, vre iz njegovih prsi! Nij jima trebalo povedati, kaj se je pripetilo, tekoj je ugenila strašno zgodbo.

Nesla sta ga v sobo i dela ga molče na njegovo posteljo. Hitro pošljejo po zdravnika, da mu rano spere i zaiše. Po dolgem, teškem dihanji, odpre na pol trudne oči pogleda blede ženo, klečečo zraven njegove postelje; — a tekoj obrne se proč.

„Za božjo, kriščevo voljo, odpusti, Miroslav, jaz sem nedolžna!“ spregovorila je mlo-proseče; „odpusti i pozabi Miroslav! Vsaj me še ljubiš, vsaj si zame kri prelil!“

„Ne za vas, madama, za svojo čast! odgovori jej počasi, mrzlo — a glas njegov razlegal se je po sobi tako resno, neizrečeno tužno; umreti si je želel, na zeleni trati, na kraji potočka, kder se je tolikokrat šetal žnjo, ki ga je sedaj prevarila — izdala! Uboga Emilja je vedno zraven postelje tičala i nij obrnila oči od bolnika, akopram se je on vedno proč od nje obračal i le najpotrebneje ž njo govoril.

Zima je došla, po hribih je ležala debela snežena plahta i potoček tam za gradom, je mirno spal pod ledeno odjvo. V divjem poljubovanji igralo so se bele snežene muhe. Temno, mrzlo je prišel večer i tema je krila zmrazjeno mater — zemljo. Grofova rana še nij bila zaceljena.

Nekoga večera bil je grof bolje priljuden, blede obraz gledal je duhovito iz belih blazin; pred slonoko-

morda poprej kakor mislimo preobračaj in še enkratno poskušnjo poravnave mej narodi.

Mi Slovenci pa moramo pri takih okoliščinah nastopiti pot prave izdatne politike, mi moramo pred vsem imeti pred očmi blagost naroda, zatorej pa se nam priporoča edinost posebno takrat in na tistem mestu, kadar gre za resen upor proti germanizaciji.

Premislimo dobro na vse strani, kako bi se dala v najvažnejših slučajih in v nevarnosti pred zunanjim sovragom popolna edinost doseči, posebno pa pri raznih volitvah. Menimo, da ne bo težavno priti do tega, če je na Slovenskem še kaj več roljoljubja, kakor osebneg samopridnosti in strasti. — Za denes toliko v premislek narodnjakom.

Iz Rihenberg 8. oktobra. (Izv. dop.) Nekoliko pozno a v n-lar ne prepozno naj poročam o šolskem izpitu, kateri je bil pri naz konec šolskega leta. Oroc so se prav izvrstno obnašali v vseh pretmetih, da je moglo prav vsa vga kolikaj omika vgi in rahločutečega v srce ginito, ko jih je posušal. Branja je šio tako gladko, v računih, slovnicah in najpotrebnejših zemlje—in naravopisnih vednostih so se nekateri učenci vso dobro podučene skazali, da je bilo pravo veselje. Posebno zanimivi so bili pa pokuši lepe p.save, kateri so prav odlikujejo mamo onih popjših let. — S kratka Rihebercaje se moramo še svojim učiteljem, g. Ambrožem Ponizem ponašati. Delo hvale majstra in tak hvali šolski izpit učitelja. Pa tudi za lepo, vbrano petje v cerkvi si g. učitelj mnog prizadeva — in z najb jšim uspehom; — kajti naš domači pevci so zdaj za es prav dob o izurjeni in se morejo s marsikaterimi drugimi na deželi meriti. G. Poniz je mož na svojem mestu in če dalje spoznavam, bolje sad njegovega marljivega delovanja, za kar smo mu v resnici iz celega srca hvaležni.

Za napredek svet Rihenbergčan.

Iz Komna 10. oktobra. (Izv. dop.) Moj umerli strije — bog se mu usmili za dušo — pravil mi je — ko sva šla imena Marijineg dne k sorodnikom v goste: Videl boš lva kakaga boga ima strije France v uranu pri zidu? In korakal sum urnejše — da me je strije komaj dohajal, tija, kamor mi je bilo zreti v boga pri zidu. In kaj sem tija dospelvi zglelal? Lep velik sod, kateri je bil napolnjen z v potrta prsa up livajočim sladkim vincom.

Kako živo se tega presrečnega dneva spominjam: In kaj je vendar lepšega nezadovoljnemu, nesrečnemu človeku, katerega je slaba tovaršija popušala, ga stvorila klateža, kakor spomin prejšnjih otročjih srečnih dnij, ko se je zibal v naročji nebeskih angeljev, o katerih toliko lepega pripovedovati nij mu znal nikdo, kakor ravno stari strije in teta. In gospodine nadučitelj B. vesteli, da se imam edno Vam zahvaliti in sicer pri priliki, ko se mi pripoveduje, da ste orgeljski ključ komenskemu županu poslali vsled županstvenega dopisa od 28 septembra 1874 št 378, da mi je bilo spominjati se onih srčnih bosonogih časov? Pravim vsled dopisa županstvenega ste ključ županu poslali — in sicer, ker Vam je ono prevljudno naznanilo — da nijmate grozdja po komenski skupni občini samovlastno beraciti — ne zamerite — pobirati kakor se Vam je z ljubilo to — pri pšenici vse to se ve da — ker Vam nij v navadi sitnim biti, kakor pravite v lesičjem dopisu na županstvo.

stnim tresočim glasom, zamrmra: „gospod Boguslav, snideva se jutri ob 6 uri zjutraj v gozliču za gradom!“ —

Mlada gospa nij razumela ledeno — mrzlih besedij naslonila je težko glavo v nezvesti na stolico; mladi Boguslav pa je stal čestitljivo i ponosno pred od jeze tresočim se grofom, mlo pogledaje na blede, omedleno ženo i odšel je z mrzlim pozdravom.

Grof pozvoni. „Grofinji je slabo, pokličite hišno i spravite jo v posteljo!“ zapoveduje došlemu slugi. On pa, ne pogledavši odide v svojo spalnico.

Ko se zvenjena gospa na mehki postelji probudi, čutila si je strašno pekočo glavo i po žilah se jej je kri valovito pretakala. Stoprv sedaj jej prile na pamet, kaj se je pripetilo. — Boguslav bil je pri njej i ona, ah, tuže premagana, slonela mu je na prsih; njen mož je nenadeno stopil pred njiju, ponosno mrzlo, blede. Gotovo ga je hudo razžalila; res hodil je vedno od doma, a vendar je i vedno zanjo skrbel. Strah jo je bilo samo sebe i bridkih vzdihov; ura je vedno svoj tik, tak zamolklo bila; kaj ji je storiti? Počasi se obleče i gre k njgovim durim. Potrka, prosi i najsladkejšim imenom kliče: „Miroslav, samo besedico z meoj pregovori, najmanjšo besedico, usmili se svoje uboge Emilije i najinega otroka!“

A, tiho je bilo v njegovi spalnici — i blede, krasna gospa, pade pred duri, zakrije obraz v roke i bridko joče!

Spanec jo premaga, sloneča na durnem polboji, trdno zaspi.

Spala je revica, i nij jo probudilo mrzlo jesensko jutro.

Tam v gozliču za gradom pa sta si nasproti stala, blede gospoda z napetima pištolama v roki — skundanta štejeta — strel počí i grof pade na zeleno travo.

ščenim kriščem klečala je mala hčeriica zraven nje, mlada lpa mati, svetilnični, blede žarki, so jo še bolj krasili.

Nedolžni otrok molil je iskreno! „odpusti nam naše dolge, kakor mi odpuščamo svojim dolžnikom!“

Bledi oči poslušal je pozorno gorečo otročjo molitev: sree se mu je začelo učiati, genila ga je hčeriina molitev; kakor bi mu otročji glas v srei olmeval, čutil se je krivega i obljubil, da se hčre z ženo spraviti; a v hipu so zginoli mili glasovi otročje molitve, sree je postalo trdo i mrzlo, ko se je tugopolna žena mokrosvitlilni očesi nanj obrnola-milo proseče gledala ga.

Ona ga je vendar prevarila, lastnimi očmi jo je videl sloneti na Boguslavovih prsih. — Bilo mu je tako tužno, bridko je sree čutilo še vedno krvavečo rano, — obrnel se je proti zidu i zaprl trudne oči, kakor bi se mu hotelo spat.

Zima se je blizala koncu, pomladansko solnce je prijetno ogrevalo, po hribih se je snig kopnil i mali potoček je zopet oživel i veselo šumljal; narava je zopet oživila. Grof se je večkrat, už precej dobro okrevan šetal i užival prijetni spomladanski zrak, a bridka, težka resnost ložala mu je na zgrbančnem čelu. Čutil se je revža; zapuščen, sam je okoli taval, še nikedar se mu nij ljubezen do svoje drage ženke tako obudila kakor baš sedaj, ko so mu rumeni solčni žarki ledeno srce ogreli i razsvetlili temno vest.

I sopet se je začelo kesati v njegovi notrajnosti, vest mu je očitala, da je tako grolo i surovo se svojo ženo ravnal, vendar je mogoče, da je ona nedolžna, da je sam tudi zakrivil bivši proti njej mrzel, ne brigaje se ne za njo niti za otroka, da v n-lar mu je vsa udana, z otročje — zvesto i največjo, čisto, žensko ljubeznijo. Sklenil je pogoditi se ž njo. Šel je tajno k njej, želeč

Večkrat ko sem se sameat okolo pusčavnega me- ni za sedaj od previdnosti namenjenega mesta naveli- čal korake šteti — bile so najglavnejši predmet moje- mu plitvemu premišljevanju Glasove besede: Nadučitelj g. B. Orglja brezplačno v božjo slavo.

Posebno mi nij hotela slava tega Boga v zabito glavico, od kar je g. B. kot odškodnanje za orgljanje pšenico pobiral.

Ko ste pa gospodine nadučitelj vsled zgorej ome- njenega dopisa, v katerem se Vam prosta bira grozdja prepoveduje, iz katerega se vino na pravila — in katero se v kotu pri zidu ležeči sod naliva — zabliskalo se mi je v glavi in možganih in spomnil sem se one srečne poti v gortje se strijem pa bira v kotu pri zidu — v katerega slavo in čast ste hoteli gospodine učitelj orgljati.

E gospodin Bunc—zviti ste kot kozji rog!?

Iz Tolmina. 14. okt. (Izv. dop.) Beseda, katera je bila 11. t. m. v našej čitalnici, bila je močno obiska- na, prišla je večina udov in mnogo tujih gostov, skrat- ka dvorana je bila tako natlačena, da smo se komaj gibali.

Začetek je bil hitro po osmi uri in vse točke pro- grama morale so se hitro vršiti, ker so bile dve igri in po igrah tudi ples. Igra „dve učenki gresti na ptuje“ je občinstvu prav dopadala. Lepo je bilo videti, kako se majhne deklice, komaj 12 let stare, veselo, pol- ne navedenja in bez nobenega strahu po odru sučejo. Posebno pozornost je pa obudila pri poslušalcih Min- ka Frankova. Igrala je tako lepo in naravno, da jo je bilo veselje gledati. Kdo bi se bil nadejal, da nas bo taka majhna deklica, tako kratkočasila? Radi bi jo videli zopet kmalo na odru. Lepa hvala tudi Marički Walzovi in drugima dvema. Druga igra „novci za diplomo“ je občinstvu tudi kaj dopadala. Igrali so jo skoraj sami dijaki, razen strijca, katero osebo je eden domačih fantov prevzel. Nijmo mislili, da bo naš strijc svojo nalogo tako dobro opravil.

Kar se pa petja tiče, se moramo lepo zahvaliti, g. Carliju, ki je pevec tako dobro izuril. Pele so se vse pesmi v popolno pohvalo občinstva, in zadnjo pesem Zajčjevo „nočni stražari“ so morali ponavljati. Po be- sedji smo se vsedli k večerji in bili smo prav dobre volje. Napiralo se je in pelo, da je bilo veselje. Po besedi smo pa začeli plesati in sukali smo se do pozne noči. Veselelo nas je, da nas je gospoda iz okolice ta- ko obilno se svojo navzočnostjo počastila.

Ta beseda je dokaz, da naša čitalnica nij še zaspala in da bi vrlo napredovala, ako bi nam ne manjkalo vodjev. (? Ured.) Prva reč je gotovo, da imamo do- brega pevovodja, ki bi pevec lepo skupaj spravil in jih prično podučeval, kakor je bilo nekdaj. Škoda, da se nam želja ne more spoiliti!

A upajmo, da se nam zopet vrnejo časi, kakor- šni so bili leta 1864 in 63., ko nij prešel dober mesec, da bi ne bilo nobene zabave v čitalnici. Tedaj skupaj naše moči, pa složimo se, da bo vse ena in ista moč, potem bo že šlo! P. F.

njeno belo roko na svoje sree i svoje blede čelo na nje- ne prsi stisniti. Jej vse, vse povedati, kar bi imelo mu v opravičenje pomagati.—A ko je videl, krasno, mlado ženo, plavih, globocih očij, zlatorumenih las, ki so jej prosto cez snego-belo čelo viseli, vrnil se mu je spo- min prizora onega večera, ko je ta krasna cvetica na drugem srei slonela—i zdela se mu je največja, hinavka, stignol je j-zno pest na kipeče sree, oko je otmelo i ponosno se je vrnil s prejšno jezo, postal je zopet ne- spravedljiv.—

Narava se je v svoji krasoti razcvetela, blagi pomladanski vetrč majal je zeleni vrhunec cvetočih dreves. A v glavnem nestu vepal je ves drug zrak—čne vesti so se mej meščani širile,—od neke tajne zarote, katera si je namenila obstoječo dinastijo podreti, na njenih razvalinah nov, svobodnejši prestol povzdignoti.

Bilo je prou večeru. Težki, črno-sivi oblaci so vi- seli nad glavnim mestom i redki, debeli kanci so pa- dli i bili glasno ob okno, za katerim je grofinja, držaje ljubo hčerko v naročaji, sedela; kratkočasila jo je s pripovedovanjem raznih pravljic, o gozdnih vilah, o vešah, o zlato oblečenih vitezi i škratljčkih z majh- nimi nožicami i debelimi glavami; i mala Jelica nij obrnola malih pozornih očij od maminih ustnic; i ko je ona prenehala pripovedovati, prosila jo je milo i pri- jazno; Mama povedi mi še kaj, nijsem prav nič trudna! i blede mati, nadaljevala je, — vsaj hčerka je bila nje- na edina sreča, posebno od tedajne osodepolne ure, ki jo je mozevega srea popolnoma oropala.

Miroslav, popolnoma ozdravljen, začel je hodevati, kakor običajno, ob istej uri proč, nij vedela, kamo gre i kedaj pride, a zelo tužno bilo jej je po njem. One čudne, tajne vesti nijso ji dale miru:—ali bi bile res- nične, i če so,—ali ima i on delež zraven? — Nij se upala praskati, skrbela, molila je, i otroka moliti učila, naj prosi za očeta mlega boga, da bi ga varoval ziega.

(Dalje prihod.)

Iz Trsta 12. okt. (Izv. dop.) Večkrat sem uže poro- čal, da v Trstu obstoji nek skrivni odbor. (comitato d'azione), kateri ob času obletnice rabuko l. 1868 pla- kate po mestu razstreša in na ogle prilepja. Policija je vedno opazovala, kje bi se dalo gnezdo te druhal za- vohati, toda vse prizadevanje bilo je zastoj, še enega nij mogla zasačiti, akoravno je o raznih slučajih to skriv- no društvo petarde metalo, kakor pred namestnikom in drugim avstrijsko mislečim posestnikom. Nedavno pa je osupnila vest nektore tržačane, da je čez noč pobegnil neki znameniti Solderer prvi načelnik skrivnega druš- va, ker je še za časa veter dobil, da ga hočejo vgra- biti. Uže mnogokrat bila je v njegovem stanovanji po- licija, toda zastoj: zdaj pa kakor se iz zanesljivega vi- ra izve, je našla sumljiva pisma pri njemu; a klet- ka je bila prazna, tječa nijso vjeli. Solderer je vedno bil elegantno oblečen; dobro živel a nikdar delal, živel je le na ramenih enega ali drugega trgovca; mnogo trgo- cev je lahonska druhal s tem terorizovala, da je nalepi- la žugajoče plakate po noči na vrata njih prodaj- nalnic, ali pa jim pošiljala brezimna pisma; trgovci v strahu, da se jim kaj nečloveškega ne primeri, so plače- vali sumljive komuniste, da so jih pri miru pustili. Pre- tekla so uže 4 leta kar, so enemu trgovcu, kateri je Slo- venec, zažgali petardo pri vratih prodajalnice; ta, mesto da bi bil postavil na pomoč klical, podkupil je moderne roparje, da je potem imel mir in v takih prilik bi še lahko več naštel; a bojim se, da bi škodoval dotičnim osebam. Zato pa so razmere tudi take v Trstu, ker se vsak boji, namesto da bi možato neustrašljivo postop- pal. Slovenski trgovci, razun dveh, imajo tak strah pred lahom, da si niti slovenskega časnika v svoji pisarnici držati ne upajo, boječji se, da jih kedo ne zapazi, da so Slovenci.

Za naše lahone in rovarje proti Avstriji je to hu- di udarec, kajti zgubili so svojega „capo bandito“, kte- rega ne mora tako brzo kodo nadomestiti. Ta je, kakor se nekako poizve, gotovo tisti, ki je hotel g. Cegnarija leta 1868 zavratno s svinčeno palico ubiti. Če bo iz najdenih pisem kaj na beli dan prišlo, smo radovedni, kajti ta druhal je tako složna, da nikdar drug drugega ne ovadi.

Pri Sv. Jvani v Verdelti snujejo Slovenci politično društvo na popolnoma liberalni podlagi; o odruštvo ima biti jez proti grdemu lahonstvu, katero nas hoče vnič- ti. Kaj bo rekel Vaš Golos? Gotovo bi rajši videl, da bi nas hudič vzal, kakor pa, da bi liberalno narodno druš- tvo v tržaški okolici uspešno delalo. Uže poznamo Rim- ljake mi. Ubogi „Golos“ bi se bil v nedeljo 5. t. m. gotovo v prste grizil, ko bi bil videl mnogoštilno de- putacijo pri g. Nabrigoj-u, katera se mu je prišla za- hvaliti v imenu cele okolice za izvrstno postopanje v državnem in dež. zboru.

In tacega človeka, ki uživa največje zaupanje v celi okolici in tudi zasluži, je ta klerikalna „klika“ hotela breniti.—Aj, aj, kaj pa še.—Naj bi rajši si Don Quixot- ta, ki jo jaha, vrgla za kak plot, pa bežala čez hribe in doline.

Radovedni smo, kaj bo vlada storila z novo volilno postavo naših Lahonov, kakor se sliši jo vrže na ogenj. Ti slopi Lahoni ne, vidijo, da so uže tako predaleč za- gazili in da vlada in kmalo vsa Avstrija jih mrzi. Do- kaz temu je to, da vlada in skoro vsi Nemei nečejo tržačanom nobene železnice dovoliti; pa to bi bila pre- velika kazen za nedolžne nelahonske tržaške trgovce. Tako korist ima tedaj Trst od te druhal.

Politični pregled.

Deželni zbori so deloma uže dovršili letošnje sesijo, tako se je dozda zatvoril gorenje-avstrijski, predarelski, bukovinski in šleski zbor.—V dalmatin- skem zboru je prišel na dnevni red predlog, da se odpravi Italijansčina kot učni jezik v srednjih šo- lah, vsled česar sta nadškof in italijanska manjšina zapustila dež. dvorano in je bil predsednik primo- ran skleniti letošnje sesijo, ker slovanska večina nij v zadostem številu, da bi mogla sklepati.—Iz tega se vidi, kolika razprtija mora biti v Dalmaciji med Slovani in Lahoni. Nadejati se je, da se La- honom ne posreči zopet priti na krmilo in da zma- ga v borbi Slovanstva z Italijanstvom prvi odvažni in domači element.

V kranjskem dež. zboru je stavil dr. Zarnik velevažno interpellacijo, katero smo v današnjem listu natisnili.—V tem zboru bila je tudi važna debata zarad poviksanja plač učiteljem, dotični pred- log je pal, ker dežela ne more večjih bremen prenašati in ker so narodni poslanci dokazali, da bi morala država pripomoči k vzdržavanji šol.

Mej dr. Razlagom in dr. Costom je bil hud prepir zarad komissije za uravnanje davkov. Razlag je trdil, da tožbe proti komissiji so neopravičene in razžaljive, Costa je dokazoval, da dotična inter- pellacija je opravičena, na kar sta se poslanca ba- ron Apfaltern in Razlag odpovedala kot uda te ko-

missije.—V štajerskem dež. zboru je dr. Dominkuš stavil interpellacijo zarad ponemčevanja slovenskih šol na Štajerskem.—77 staročeskijh poslancev je po- dalo dež. zboru českomu protest, v katerem na- znanjajo, zakaj se ne morejo vdeleževati deželnega zbora, kot glavni vzrok je naveden nepravilni vo- lilni red; če se ta popravi v zmislu svobode in pra- vice, so Čehi pripravljeni zopet stopiti na polje ak- tionisti.

Staročeski nedeljski listi prinašajo kandidatno listo državnih poslancev, ki se imajo 20. t. m. vo- liti.—Mladočehi bodo skoro gotovo tudi zdaj po- stavili nekatere protikandidate in česki narod bo imel uže sopet volilni boj.—Cesar je povodom po- tovanja na Česko odlikoval praškega župana, in na- mestnika Weberja z visokima redoma i mnoge dru- ge zasebnike in uradnike z nižjimi redovi.

Tržaški slovenski poslanci iz okolice so pri novi debati o volilni reformi vsi govorili proti in ker je lahonska večina novo postavo sprejela, so zapustili zbornico. Slava jim! Vlada skoro gotovo ne bode potrdila te velike krivice.

V Moravskem dež. zboru pride te dni na dnevni red po Pražaku nasvetovana adresa na Ce- sarja, s katero se prosi, naj vstreže željam svo- jih narodov. Tedaj v českem, moravskem, kranj- skem, štajerskem, tržaškem predarelskem dež. zbo- ru je opozicija povzdignila svoj glas zoper sedajno sistemo; povsed se opozicija obrača na Cesarja, naj mir stori mej narodi.—Da je ministerstvo ka- kor na trnji v očigled tolikim izjavam, je naravno in zato menda komaj čaka, da jenjajo dež. zbori, se bodo tudi večinoma zaključili 15. t. m. „Vater- land“ je prinesel vest, da je vlada ponujala dr. Belskemu ministerstvo za Česko. Pa „Vaterland“ ima uže poznano slaboto, da sliši, kako trava raste.

Ustavoverni listi, ki se potezajo za pravice vseh oddaljenih narodov, še Hotentotov, strašno razkačeno pišejo, kodarkoli jih kak list le spomni na poravnano z domačimi narodi.—Na Španjskem in drugod te ljudi pravica nič ne stane, doma pa je vse kaj drugega, tu jim gre za žep in za ka- mando.—

Na graškem višjem gimnaziji je minister Stre- mayr odpravil veronauk kot obligatni predmet.—

Pogodba narodne banke (Bankakte) ki je bila vsled krize deloma suspendirana, namreč gleda do- ločbe zarad ipokritve izdanih bankovcev, je vsled cesarskega ukaza stopila zopet v polno veljavo, stem hoče ministerstvo dokazati, da se je finan- čni stan zdaj uže zboljšal.

Na Francoskem so po volitvah v generalne svete republikanci dosti zadobili; izvoljenih je naj- več republikancev, kateri so vsi edini, mej tem ko- so monarhisti razcepljeni v mnogo strank. Mac Mahonova vlada pa je dobila zausnico, ker je ta volitev pokazala, da nijma prav nobene stalne za- slombe; zato pa vtegne ta vlada kmalo pasti in republika uže kmalo definitivno zmagati.

Na Španskem raste neudnost mej Karlisti, večina teh brigantov je nezadovoljna, ker je Don Karlos odstavil Dorregarraja od vojne komande. Te dni pa so bili Karlisti sopet dobro tepeni. Španski poslanik se je pri Francoski vladi pritožil, da Francoska podpira Karliste. Zarad te jako energične pritožbe, katero se prepisuje nemškemu uplivu, bo gotovo nastala velika napetost mej Špa- sko in Francosko. Bavarska stara kraljica bo te dni prestopila iz protestantske v katoliško cerkev, kar klerikalce čez vse veseli.

Grof Arnimova zadeva še zmerom polni liste, zatoženec je protestiral proti zaporu pa zastoj. Nemška vlada se s tem korakom mečno kompromi- tuje nasproti Rusiji in Franciji in Avstriji, kajti oni dokumenti, katere tirja Bismark od Arnim-a po tako strogi poti morajo biti presneto nevarni za javnost. Sliši se od povsod, da Bismark za zdaj nij prav politično ravnal.—

Razne vesti.

(Zopet germanizacija). Ministerstvo hoče v Go- rici osnovati obrtnijsko in rokodelsko šolo z nemškim učnim jezikom. Komu? Kak uspeh bi imela taka šola mej našimi obrtniki in delalci, ki niti besede nemške ne razumejo. Rokodelska šola je potrebna, ampak v- njej se mora podučevati v materinščini drugače ne bo

— Lastnik: VIKTOR DOLENEC. Izdavatelj in za uredništvo odgovoren: ALOJZIJ VALENTINČIČ. — Tiskar: PATERNOLLI v Gorici.